

Dromen van een gezond IJsselmeer

Landschap Noord-Holland heeft inwoning. In het pand in Heiloo is ook stichting Het Blauwe Hart gevestigd, die zich inzet voor de natuur rond en in het IJsselmeer en het Markermeer.

Directeur Flos Fleischer zet uiteen waar de stichting zoal mee bezig is. **DOOR MARION DE BOO**

Tegen de avond wordt het stil op het IJsselmeer. Kalmpjes klotsen de golven tegen de stenen aan de voet van de dijk. Visdiefjes maken nog een laatste voedseltocht. In de verte gaat een groep zwarte sterns op weg naar hun slaapplek op vogeleiland De Kreupel. Sinds een aantal jaren is dit kunstmatige vogeleiland bij de kust van Andijk in de nazomer de grootste slaapplek van zwarte sterns in heel Europa. De vogels broeden hier niet, maar komen er ruien en eten zich lekker vol met IJsselmeermuggen en spierinkjes om 'op te vetten' voor hun herfsttrek naar West-Afrika.

"De aanleg van De Kreupel is een mooi voorbeeld van hoe je met simpele maatregelen veel méér voor de natuur kunt

doen," zegt Flos Fleischer, directeur van stichting Het Blauwe Hart, en die zich sterk maakt voor een nog mooier, spannender en natuurrijker IJsselmeer. "In het Lauwersmeer is laatst een otter gesignaleerd," zegt Fleischer. "Het zou toch fantastisch zijn als je die ook langs de oevers van het IJsselmeer zou tegenkomen?"

Meer dan een uniek waterreservoir

Het IJsselmeer is aantrekkelijk genoeg. Zoveel weids, open water is uniek in Nederland. Hier vind je 's nachts nog echte duisternis en echte stilte. Er leven ontelbaar veel vissen en vogels. De historische stadjes rondom het IJsselmeer zijn

trekpleisters voor toeristen. Jaarlijks vermaken miljoenen recreanten zich op en langs en water, dat zo belangrijk is voor watersporters en beroepsvisserij. Er wordt zand gewonnen en ook voor de drinkwaterwinning en de inlaat van landbouwwater is het IJsselmeer onmisbaar. Maar deze zoetwaterbinnenzee zou nog veel mooier kunnen worden. Fleischer: "Mijn droom is een gezond IJsselmeer, waar het ecosysteem helemaal in balans is. Voor de vele vissen die er zwemmen en de vogels die vissen eten. En in plaats van de vele harde stenen oevers zou je meer zachte overgangen willen, met rietkragen voor moerasvogels, waar vissen kunnen paaien en jonge vis opgroeit tussen de waterplanten."

In de Stichting Het Blauwe Hart (tot 2013 Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer) werken Het Flevo-landschap, It Fryske Gea, Landschap Noord-Holland, de IJsselmeervereniging en de Waddenvereniging samen om de natuur, het landschap en cultuurwaarden van het hele IJsselmeergebied te beschermen en te ontwikkelen. www.hetblauwehart.org

Een visvriendelijke Afsluitdijk

Zo liggen er veelbelovende plannen om bij het groot onderhoud aan de Afsluitdijk dat in 2020 klaar moet zijn een slingerende rivier aan te leggen, speciaal voor vissen. Die visrivier is gepland ten westen van Kornwerderzand, aan de Friese kant van de Afsluitdijk, en komt dan via een buis onder de dijk door in verbinding te staan met de Waddenzee. In die slingerende rivier kunnen de vissen geleidelijk wennen aan de overgang tussen zoet en zout en ook weer terugkeren naar zoet milieu. Trekvisen zoals de spiering, houting, paling, driedoornige stekelbaars en zalm, die in de loop van hun levenscyclus tussen zoet en zout water pendelen,

zullen daar dankbaar gebruik van maken. Trekvisen hebben het moeilijk met de Afsluitdijk. Die vormt een abrupte overgang naar de zoute Waddenzee en andersom naar het zoete water van het IJsselmeer. Doordat de Afsluitdijk geen barrière meer vormt, kunnen de trekvisen zich beter voortplanten. Dat zorgt in de vorm van jonge vis voor voedsel voor de bruinvis, visdief, zwarte stern, lepelaar of fuut.

Natuurlijke oevers voor vissen en vogels

Fleischer: "Het Europese natuurbeleid verplicht de Nederlandse overheid om uiterlijk in 2016 maatregelen te treffen voor trekvisen, zoals zalm, paling en

spiering. Het IJsselmeer is, net als de Waddenzee, een Europees beschermd Natura 2000-gebied. Belangrijk is dat vissen vrij in en uit kunnen trekken en minder zoetvissen uit het IJsselmeer de Waddenzee inspoelen." Bovendien zijn er veel meer natuurlijk begroeide ondiepe oevers nodig als beschermde paaiplekken en kraamkamers voor de vissen. Een gezonde visstand is ook belangrijk voor de vogels en voor de beroepsvisserij. Overigens pleit stichting Het Blauwe Hart voor een duurzame visserij. Nu is de druk van de commerciële visserij op de visstand nog te hoog."

Visdiefjes kampen nog steeds met een tekort aan spiering in het IJsselmeer.

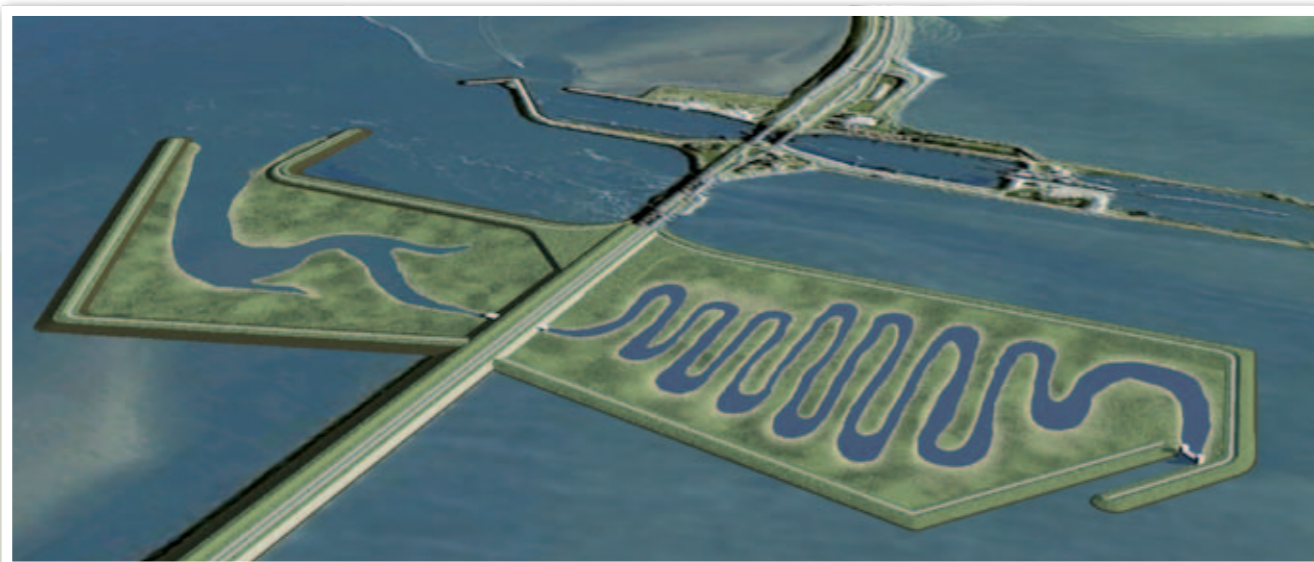
FOTO: MARCEL VAN KAMMEN/FOTO NATURA

Goed voor het waterleven: steendammen langs de Houtribdijk tussen Enkhuzen en Lelystad.

FOTO: VINCENT WIGBELS/KINA

Eén van de mogelijke ontwerpen van een visivier waardoor trekvisser makkelijker de Afsluitdijk kunnen passeren. FOTO: ILLUSTRATIE

WADDENVERENIGING

De schoonmaak van het Markermeer

Flos Fleischer: "Ook in het Markermeer spelen allerlei mooie initiatieven. Zo voorziet het natuurherstelplan Marker Wadden van onder andere Natuurmonumenten in de aanleg van een reeks natuureilanden in het Markermeer, als antwoord op de slibproblematiek. Het Markermeer is troebel doordat golven en wind het bodemmateriaal steeds opwervelen. Het troebele water is ongeschikt voor waterplanten. Ook de driehoeksmosselen, een belangrijke voedselbron voor duikeenden, raken verstikt onder het slib. Voor het maken van de contouren van de eilanden wordt zand opgebaggerd. Het idee is dat het slib in de putten of sleuven die daardoor ontstaan kan bezinken. Dit slib wordt gebruikt om de eilanden mee te maken. De natuureilanden zullen het meer op sommige plekken ook luwer maken, zodat het slib er kan bezinken en het water

helder wordt. De natuurlijke oevers langs die eilanden zijn aantrekkelijk voor vogels en vissen. Fleischer: "Uniek is dat die plannen voor het Markermeer zijn ontwikkeld samen met allerlei partijen, zoals watersporters, de zandwinbedrijven en natuurlijk Rijkswaterstaat. Deze beheerder van het gebied werkt ook voor de kust van Hoorn aan maatregelen om het water in de Hoornse Hop helderder maken." Door een donatie van de Nationale Postcode Loterij heeft deze ontwikkeling een goede kans van slagen.

Vooroevers voor veiligheid en vogelleven

Bij de dijkverzwaring tussen Hoorn en Amsterdam wordt een derde deel van de dijk ingericht als oeverdijk. Een langzaam aflopende vooroever zorgt ervoor dat golven minder hard tegen de dijken beuken. Diezelfde vooroever wordt een aantrekkelijk leefgebied voor vissen en voor steltlopers als grutto's en tureluurs. Fleischer: "Bij alle maatregelen die worden getroffen rondom het IJsselmeergebied gaan wij steeds op zoek naar mogelijk combinaties die meerwaarde hebben voor de natuur. Je hoeft echt niet overal rietoever te maken, maar op sommige

plaatsen kan dat heel goed. Kijk eens naar die 'hockeysticks' langs de Houtribdijk tussen Enkhuizen en Lelystad. Die hockeystickvormige steendammen zijn aangelegd om de dijk tegen kruierend ijs te beschermen, maar ze blijken òk waardevol voor de natuur. Bij ruig weer schuilen er massa's watervogels."

Kunstriffen voor nieuwe mosselbanken

Fleischer: "In de Gouwzee, die gedeeltelijk is afgesloten van het Markermeer, is het water luw en helder. Ondiepe zones worden hier steeds rijker aan waterplanten en trekken grote groepen vogels aan. Het is een plek waar de bijzondere krooneend in flinke aantallen voedsel zoekt. Juist het feit dat er zoveel vogels kunnen rusten, eten en ruïen maakt het IJsselmeergebied is zo bijzonder." Om het water helderder te krijgen kunnen ook driehoeksmosselen, die het water voortdurend filteren, een flinke bijdrage leveren. Mosselen zetten zich bij voorkeur vast op een harde ondergrond. In modderige bodem kunnen ze geen mosselbank vormen. Experimenten van Rijkswaterstaat met kunstriffen en betonnen 'rifballen' als aanzet voor de vorming van nieuwe mosselbanken in het Markermeer zien er veelbelovend uit. Bij Andijk is het intussen donker geworden. De wind is gaan liggen, de eerste sterren fonkelen aan de hemel. Onder water beginnen tienduizend kuifeenden aan hun nachtelijke mosseljacht. ●

De krooneend is een van watervogels die zal profiteren van helder water in het Markermeer. FOTO: CHRIS VAN RIJSWIJK/BUITEN-BEELD

